

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna ciena: na godinu K 12.— Za pò godine K 6.— Za Šibenik na godinu donasjenjem u kuću K 12.— Za Inozemstvo na godinu K 12 saviše poštarski trošak.— Pojedini broj 10 para.— Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova.— Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi.— Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak.— Nefrankirana pisma ne primaju se.— Rukopisi se ne vraćaju.

Kumir se ruši.

Kad se do kojih desetak godina bude pisala politička povjest Hrvatske iz naših dana, morat će povjestničar da uz tolika svjetla imena boraca za slobodu i ujedinjenje domovine naše makar i preko volje spomene i odurno ime jedne osobe, koju se nama gnjuša imenovati, a za koju najdosjodno najzgodniji naziv: „Trödler naše Hrvatske.“

Povjestničar će ga spomenuti i kazat će možda suhoparno o njemu ono, što se može kazati o plaćenom tuđinskom izmjećaru i mešetaru, al mi, koji smo danas sudionici ove borbe za Hrvatsku i koji znamo, koliko je taj „trgovac ideja“ porodio, da tu borbu oslabi, onemogućiti na uhar tuđinskih protijeva u našoj domovini, ne možemo da se zadovoljimo s onim, čim će se u svoje doba povjestničar zadovoljiti, u doba, kad će srećom Hrvata nestati sasvim iz naroda našega zloduha ovakova kova i soja, jer je teško, rekli bismo nemoguće, da se ikad više među Hrvatima pojavi ovako mrzak tuđinski plaćenik sa ovakovom aktivnom pogubnom radotom za narodnu budućnost.

Kad smo prvi počeli da razkrinkavamo, da prikazemo zatorni rad njegov, nisku i zločinačku misliju, koju mu u našoj zemlji uz Judinu platu namieništi vlastodržci, bilo ih je mnogo, koji nam nikako nisu htjeli vjerovati, bilo ih je koji su se zato od nas odbijali, zaslepljeni njegovom radikalnom tarifierijom. Svjesti onoga što pišemo i radimo mi nismo sustali, da toga mešetara bljemo, a on se tada na nas kostrušio kao razjeren bik i kao tog izgubljenik sipao na nas samo rječetine i pogrdne. Nismo se smeli. Prozvali smo u njemu tuđinskog slugu, koji se je u svojoj tröderskoj gramzljivosti usudio donapokon poslušiti se naukom A. Starčevića, samo da dodje do svojih nečistih ciljeva, ne mareći ni najmanje, da tim pred očima cijelog jednog naroda profaniraju njegovu najveću svetinju.

Išli smo dalje. Kad smo sve rekli i tim otresli sa svojih grudih težak kamen i odahnuili, znajući da smo jedino narodu i time pomogli, nadostili su za nama toliki drugi. Svi su progledali, svi su uvidjeli u Trödleru zloduha naroda hrvatskoga i Trödler je doživio ono, što valjda još nije nitko u nijednom narodu, da se njegovo ime najviše pronosilo i pronesi po svim našim novinama uvijek praćeno mišjom, preziorom, uvijek u savezu s odkrivanjem novih njegovih odurnih prijavština na štetu narodne radnje.

Doživjesmo zadovoljštinu. Ali ta zadovoljština nije nam godila radi nas; godila nam je radi naroda hrvatskoga. I svaki put kad smo opazili, da se stari Trödler koprcu i previja, uvijek smo se u sebi sve lo više radovali narodu našem, gdje mu taj opasni neprijatelj doživljuje poraz za porazom.

Bio je dan velikog značenja, kad ga ono ostaviše Mile i David Starčević, a s njima toliki drugi. Od onog dana pada kobna krvava zvjezda Trödera naše Hrvatske. Od onog dana nije on više samo plaćeni tuđinski izmjećar, on je od onog dana razbojnički glavlar, očajnik, koji se hvata svakog i najogavnijeg sredstva samo da se uzdrži. Od onog dana on uzdiše za danima iz Kluenove tiranije, kad je mogao nesmetano tjerati nametnuti mu znanat. I probudila se u njemu Tröderska gramzljivost pojačanom silom, pa da odkloni, odatle svoj propast, svoju sigurnu kob, dao se na ustrajanje legija; počeo zavaravati garancijama i svojem radikalstvu pred prostotom davati sve jaču intonaciju, samo da s druge strane može lakše koracati putevima, kuda se jedino provlače sluge vlastodržaca.

Za jednom secesijom nastupile druge. Gotovo svaki dan od nekog doba bliže se novi jad i žalost za Trödera. Sve što je bolje, sve što u sebi čuti, da je ponos, dostojanstvo, karakter ono jedino što čovjeka čini čovjekom, uvidja, da nije moguće da bude uzan, već jedino ako hoće da podupno uzgrezne u glib najgnusnije osobne i političke prostitucije.

Tko je pratio pisanje naših novina, taj zna, koliko ih se je u posljednje doba razkr-

stilo s tim zloglasnim čovjekom. Ovih dana bježe od njega opet dva pristaše E. Pancer i književnik A. G. Matoš, ali ovaj zadnji ne ide od njega samo razočaran da šuti, nego ide da govori, da obtužuje tog čovjeka, koji ga je držao u „mučnoj i dugačkoj bludnji“. I Matoš već piše „zašto ode“, a ono što piše, nije nova potvrda svega onoga, što smo mi davno o Trödleru kazali. Čujte ga:

„Mučno mi je odieliti se od stranke, gdje su (osim vodstva) najčeliji Hrvati, zavedeni kao i ja makiavelizmom lažnog radikalstva. Gorko je otići od tako čestih ljudi i dobrih drugova, kao što je Lovrenčević i Vukelić, sa groznim nvrjenjem, da samo zbog privatnih razloga moraju ostati tamo, gdje su; u „Trgovini ideja.“

Obećao mi službu, dakle osiguran kruh iz nepreglednih boemskih gladovanja. Uvjeriše me, da je u mojoj domovini odpor protiv laži i nasilja donkichtstvo, nedostojno književnika, koji u tolikim neopisivim izkustvima mogao postati realista i osigurani zatočnik Frankove doktrine: da koalicija izdaje Hrvatsku, a Rauch da je brani; da su Srbi opasniji od Magjara i da treba, štedeći Cuvaja, napadati odmetnika M. Starčevića. Osvjedočiše me, da će se u Hrvatskoj vazda naći značajeve, koji će vjerovati, da je Zatluka genij, Supilo kravar, Frank oslobođilac, Orga Tuškan izdajica i da je osobni napadaj dopušten uvijek proti ljudima narodnog odpora, a nikad proti narodnim zlotvorima.

Ali ne! Dosta je te odurne, odvratne, sramotne komedije! Vi ćete i mene nazvati odmetnikom, svojim Azevom i tuđim Burcevom, slavosrbom, nekonsekventnim čovjekom i moralnim čudovištem, ali ja, naučivši se od vas sve osim lagati, lagati i lagati progledah u igru Cuvajevog pomagaa u ulici Marije Valerije: da se svim sredstvima skrši narodni odpor proti magjarskom nasliju, da narod u jednoj hajci na Srbe zaboravi magjarsku hajku na nas, da se Hrvatska, uspravna „radikalnom“ larmom, nauči na neustavan život i na satrape kao taj dobričina Rauch, da se slome milinovi i koalicija u korist uzkrnutog magjarskoga lazara i triumvirata Josip, Vladimir i Ivica Frank, da se slomi ustavnost, sloboda, da narod u Hrvatsku u ime nekog morskog „veleizdajstva“ na štetu kralja i na korist fiktivnih veleizdajnika Magjara, pa peštanskih čifuta, njihovih pomagaa. Ali ne ćete dalje, kukavni švindleri, što političkog protivnika dovlačite pod vješala, denuncirajući pred „mjerodavnima“ borbu za narodna prava, borbu za obraz i jezik hrvatski kao zločin za vaše Lepoglave i Mitroviće! Menje ste varali kao tolike druge, ali ja poručujem trgovcu sa hrvatskim oporbenim kožama Josipu Franku, da žalim, što mene nije dovukao na obtuženičku klupu kao lekiju hrvatske energije omladini našoj, i da ću mu naskoro dokazati, što je to: slobodno hrvatsko pero. Još je vrieme, da se razkrinka taj poliveni Tartuffe, još nije kasno, pa da se riešimo toga Josipa Drajfusa, koji nam je sto put više naškodio no Alfred Drajfus Francuzkoj.

Da, ali u toj nesrećnoj i u vlastitim sinovima prokletoj zemlji, gdje je već i nauka jednog A. Starčevića mogla u Frankovim mušavim, mienjačkim rukama poslužiti kao štrik za vrat hrvatskoj misli, u toj zemlji Štreberiji, gdje je već radikalizam postao običan denuncijant i špiclov, u toj jednoj zemlji danas nema suda za razne Frankovce, ali ima — tamnica za Davide Starčeviću i Tuškane, ludnica za Kovaečić prezrenih grobova za Kvaternike“.

Ovako o Trödleru piše čovjek inteligentan, naobražen, koji je s njim bio do jučer, a više smo nego uvjereni, da će on iznieti još dosta toga smeća iz Trödlerove torbe.

Tako to ide redom, kao što mora ide. Tuđinska plaćenička radota može da uspijeva do njeke mjere, al u narodu, koji je znatno uvijek sačuvati svoj ponos, mora da ta radota doigra, mora da se sruši kumir, koji je svoje obožavanje utvrdio na hinbi, prevari, izdajstvu i tröderstvu.

I taj kumir se ruši . . .

Europa — ljudska klaonica.

Europski vladari često idu jedan drugom u posjete. Pri istima se izmjenjuju poljubci, nadržavice i ostalo, što izgleda po javnoj štampi, da je sve to tako. To tako, bilo bi to, da mir vlada među narodima u obće po cijeloj staroj griješnici; da mir vlada među vladarima i narodima; da mir vlada među ministrima, njihovim doglancima; da mir vlada u zastupničkim kućama, pojedinim klubovima bilo onih na carskim viećnicim, bilo pojedinim saborima. U jednu rječ, da se vrh Europe spušta palma mira — maslinova grančica. Nu na žalost nije tako. Ne samo da nije tako i da nam sastanak ovih vladara ne daje jamstvo miru, već na žalost imademo mnogo primjera po kojima možemo, a i dade se suditi, da što su njihovi sastanci češći, da se tim pokolji naroda pospješuju. Ti pokolji doduše ne slede kao u ratno vrieme, gdje odlučuje zrno puške i topa, koje ne šteti nikoga, te ubija velikoga odlikaša kao i težaka, već u posve hladnokrvno vrieme odsudjuju se najbolji sinovi pojedinih narodnosti u Europi na izgon iz domovine, na robiju doživotnu, na smrt, bilo rubom glave, bilo vješalima, tom najužasnijom smrću, kojoj se i divljaci groze; bilo natetom u prsa, čelo itd.

Zaista, Europa može se podičiti svojim napredkom, svojom civilizacijom. Mi govorimo, da se nalazimo u vjeku napredka, vjeku slobode, vjeku znanja i umieća. Da, ovo su rieči, ali djela Europe protivno govore.

Danas su u Europi na dnevnom redu ugnjetavanja pojedinih narodnosti, koje ne imaju, snage jer ne raspolažu svojom oružanom moći, da se suprosterne sili i samovolji; danas u Europi vlada mnjenje kod svih ministara za vanjske poslove da jedino barbarskim postupanjem i lupetištom najviše vrsti treba se poslužiti samo da se uzdrži ova stara griješnica u svojoj moći i veličini. Za ovu njenu moć, za ovu njenu veličinu danas nepravdom podčinjeni narodi, koji nekad spasiše od propasti, mjesto nagrade, dobivaju lance robovanja. Pak da bi se i na robovanju ostalo. Ali nije tako. Vlastodržci Europe, od kada je Bismark prihvatio pogubnu teoriju svog sudruaga laži filozofa Hegela, koji je zagrmio: „Boga ne ima! Bog je država! Ovom bogu mora se svaki državljan pokoravati i slepo ga slediti!“ nestade mira u obiteljima, nestade po pokrajinama, nestade ga u Europi.

Dok se je Europa pravom nadala, da će se posle poraza kod Sedana nastati po nju mirni dani, to u pravu od onog časa nastade po nju robstvo njezina pričanstva. Pod dojmom nauka svog prijatelja laži-filozofa Bismark razvijala svoje načelo: „Čovjek mora biti u pravu redov vojnik!“ Ovim načelom on ga je digao iz krila Boga koji je čovjeka stvorio, da bude čovjek i postavio ga je u robstvo militarizma.

Evo odakle se je rodila sva poguba, što nam Europu lišti. Čovjek oduzet za ono zašto je stvoren, a to da bude čovjek u pravom i podpunom smislu rieči, pretvorio se je voljom drugoga u razbojnika, koji je tu na toliko postavljn samo, da zapovjeda ubije samo na mig onoga, koji mu drugoga, a da mu ova nevina žrtva nije nikad učinila na krivo, dapače niti ju ne poznaje.

Stara griješnica još ima na sebi dosta zla. Radi svoje sile, radi svoje umišljene premoći nad narodima, ona zna da brani ono, što je za pokuditi, a dopušta ono, što je za osuditi. Tko ravno prati sva klanja, što se zgadja u Europi ovo zadnje doba, biti će stalno se osvjeđo, da je više njih ustreljeno, na robiju prognato, iz koje se više vratiti neće, na vješalima pogubljen, pod guilotinom obrubljene glave ostavljeno ili u borbi za slobodu svog naroda usmrćeno bilo, nego li ih je poginulo na svim bojnim poljanama ovo zadnjih 10 godina u Europi rođenih. A što da rećemo o modernim ubojstvima pojedinih narodnih velikana u moralnom pogledu? Što pak o paležima i razbojništvima na sve moguće načine?

Stara griješnica sve ovo gleda i muči, jer joj ide u račun. Ona se tim ponosi, jer je još barbarska.

Naš nikad nezaboravni August Šenoa nije mogao se bolje odužiti svom narodu, nego kad je pjesmu: „Munja od Gabele“ upravljenu Europi zaključio riečima: „Antikrst je tebi pop, a tvoj Bog gvozden top.“

Političke vesti.

Položaj u Austriji. Za 17. o. mj. sazvana je konferencija svih zastupnika svih austrijskih parlamentarnih stranaka u svrhu ako je moguće da se postigne miran parlamentaran rad u jesenjem zasjedanju. Na tu se konferenciju stavljaju velike nade — ali je teško već sada prosudivati, hoće li se te nade i izpuniti. Opreka što u zadnjem zasjedanju car. vieću izble između Slavena i Neslavena, još se u ovo izvanparlamentarno vrieme joštriše. Trebati će dakle puno da se te opreke izglade. — Pozicije Slavena nisu oslabile — što više, one će prikupljanjem nekih slav. frakcija biti u jesenjem zasjedanju još jače, zato Niemci neka dobro paze, što rađe.

Konflikt Košutovaca sa Justhom. „A Nap“ donasja viest, da će Košut doskora zaprijeti Justhovcima prekinućem svih sveza, ako se ne pokore. Onda će se raspuštiti sabor i provesti proti njima borba na život i smrt. Wekerle već sada kupi novac za izborni fond. Secesija bi imala usliediti u drugoj polovini novembra.

Akcija dra. Glombinskoga. U „Narodnim Listima“ piše češki agrarni zastupnik Stanek, da je akcija predsjednika poljskoga kluba dra. Glombinskoga puki pokušaj, s kojim bi barun Bienerth htio saznati, da li bi obstrukcionisti bili voljni za volju ministarskih portfelja napustiti svoju oporbu. Zastupnik Stanek izjavljuje, da će slavensko parlamentarno udruženje i protiv trećega kabineta baruna Bienertha uztrajati u svojoj borbi.

Konferencija „Slavenske Jednote“. „Slavenec“ javlja, da će se parlamentarna komisija „Slavenske Jednote“ još tekom ovog mjeseca kolovoza okupiti u Beču na konferenciju. Glavna točka dnevnog reda biti će pretresanje i zaključak o primitiku rusinske skupine u „Slavensku Jednotu“. Razumije se samo po sebi, da će parlamentarna komisija tom prigodom razpravljati o parlamentarnoj situaciji. Pitanje je samo za sada, da li će ova sjednica biti prije ili istodobno za konferencije, koju je sazvao vođa poljskog kluba dr. Glombinski. U tom pogledu nije još ništa odlučeno.

Pitanje Dardanela riešeno. Iz Petrograda oprovrgavaju viest, da su car Nikola i kralj Eduard prigodom sastanka u Cowesu utančili obvezujući sporazum glede otvorenja Dardanela. — „Temps“ potvrđuje viest, da je pitanje Dardanela toliko koliko riešeno i ruskoj cromorskoj floti dozvoljen provoz Misihi se, da Austro-Ugarska i Njemačka ne će imati protiv toga ništa.

Sukob između Japana i Kine. Japanska vlada nije poslala kineskoj vladi ultimatum, već joj je upravlila notu sa sadržajem, da će ona u pitanju izgradnje vojničke željeznice Antuan-Mukden raditi samostalno bez obzira na kineske oblasti. Kina da neće da se udovolji odredbama pekinške konvencije od g. 1906, već radi sa politikom zatezanja, te dapače svojim odgovorom od 24. srpnja o. g. uništava pekinški ugovor. Japan je kušao da skloni Kinu na popuštanje, da može vojničku željeznicu Antuan-Mukden pregraditi u podpunu. No sad će graditi željeznicu već ikakvog obzira na kineske oblasti.

Pred Grčko — Turskim ratom. Atenski turski poslanik predao je grčkoj vladi notu, kojom ju Porta poziva da osudi težnje Krećan za sjedinjenje Krete sa Grčkom. Grčka, koja a obećani odgovor Turskoj odgodila, obratila se na velevlasti. Većina poslanika velelista u Carigradu smatraju demarše Turske pogriješnim. Prema oficijelnim vestima nije zadnjih dana izišćena nigdje grčka zastava. U Solunu više prihvaćena energična rezolucija, kojom se traži, da porta odmah naviesti Grčkoj rat. I najsovišćijki oficirski listovi pozivlju vladu, neka se nade zavesti od mase.

Realca u Šibeniku

odobrena.

Preksinoć stigla je na našu občinu brzokrajka pokrajinsko školsko vijeće u Zadru, da se je njegovo Veličanstvo udostojilo odobriti ustrojenje državne niže realke u Šibeniku i da će otvor prvog razreda sliediti početkom nastajne školske godine 1909/1910.

Ovim činom biva napokon razpršena ona teška neizvjestnost, u kojoj je glede ovog pitanja bilo celo naše građanstvo ovo posljednjih dana; biva udovoljeno davnoj potrebi i samoj pravici; biva okrunjen uspjehom Bog i nastojanje naših ljudi, prvaka naše stranke u Šibeniku, u prvome redu našeg načelnika g. Dr. Krstelja i našeg gradskog zastupnika Dr. Dulčića. Taj rad, to nastojanje već im je bilo u više prilika priznato i nema toga čestitog građanina, koji im ga ne bi priznao.

Novom školskom godinom imat će dakle i Šibenik svoju srednju školu, za koju se toliko borio. Sa zadovoljstvom može se naglasiti, da je ta borba eto uspjela, a ako Bog da uspjeh će naši ljudi i u drugim pitanjima, za koja se zauzimaju i bore jedino u interesu Šibenika i obćine, na korist pučanstva uvijek nepomični i čvrsti u obrani njegovog hrvatskog karaktera.

S ustrojenjem realke u Šibeniku, kako je već poznato, skopčano je i pitanje, o preustrojenju postojeće muške građanske škole u žensku. Nadamo se, da će pokrajinska školska vlast dogovorno sa zemaljskim odborom i u ovom pravcu preduzeti sve, što je od potrebe i da će novom školskom godinom i naše djevojčice moći da očute blagodati njeke obsežnije pouke osobito u računom radu i kućanstvu.

Što realca u Šibeniku može da počme s poukom odmah početkom nastajne školske godine i ako naš dođe ne djele nego vrlo kratko vrijeme, opet je to zasuga naše obćine, koja je u pravu doba sve učinila, da otvoru ove škole ne bude na puti stojala ni najmanja poteškoća.

Suvišno je ovdje da potanko govorimo o koristi koju srednja škola donosi Šibeniku. Mi smo u ovom našem listu već u više navratka zagovarajuci ustanovljenje takove škole izneli sve one važne činjenice, koje su u svojevalje u prilog stvari i svu veliku važnost ovakve ustanove. Bez podrobnog izricanja sigurni smo da je celo građanstvo svjestno o tome i priznalo uvjerenjem, da za Šibenik početkom iduće školske godine nastaje novo doba, — doba kad će i njegovoj mladosti bit pružena prilika da u svom rodnom mjestu izuču nauke srednje jedne škole.

Nema sumnje, da će pohtadjanje takove škole biti vrlo brojno i da će prema tome no-voustanovljena i za državna realca biti u svoje doba odmah podignuta na višu i prilagodjena onom srednjoskolskom reformnom tipu, koji najbolje odgovara prilikama Šibenika i okolice i koji je već bio sa strane naše obćine preporučan ministarstvu za nauku. Bilo u što dobrih časa!

Pokrajinske vesti.

Napadaj na Šibenčane. Čitamo u „N. L.“ Pronadjeni su oni talijanski, koji su u predprošlu nedjelju u jutro u kafani „Lloyd“ u Zadru napali na dva Šibenčana, koji su u obrani svoga života povukli noževe. Šibenčani su tužili sudu njih i redarstvenoga povjerenika Mayera i stražarstva Mirkovića, koji su bili prisutni a nisu se ni makli da suzbiju rulju, a kasnije su bili brzi da dadu upasti Šibenčanine.

Prijave za americkansku lozu. Namjesništvo pozivlje vinogradar iz zaraženog i nezaraženog područja dalmatinskoga, da svoje prijave za americkansku lozu, potrebitu za sadnju u nastajnoj jeseni ili u proljeću 1910. prikažu najkasnije do konca listopada o. g. U prija-

vama neka je točno navedeno ime i prezime, te ime očevo odnosno prijateljenika, pa broj i vrsta loze. Za područje kotara Zadar, Benkovac, Šibenik i Knin prodavati će se loza po 7 kruna svaku 1000 ključica i po 15 kruna svaku 1000 korenjaka nenavrnutih i to dok za liha doteče. Zaliha korenjaka nije osobito velika, te je razpoloživo ponajviše od Rupestris Monticola. Za ostalo područje zaraženo i nezaraženo prodavati će se svaku 1000 ključica po 3 kruna. Vinogradari iz područja političkih kotara Zadar, Benkovac, Knin i Šibenik mogu lozu pridignuti u nasadu vranskom. Ako prijavitelji ne mogu doći po lozu u nasad vranski, mogu pitati da im se loza pošalje poštom ili parobrodom pa i to treba navesti u prijavi. Oni koji kane lično doći po lozu, biti će od gospodarsvenog ureda obavješteni, kada mogu po lozu doći.

Senjski biskup. Imenovanje dra. Vučića za senjskog biskupa kao da je gotova stvar. Istodobno se kolportira viest, da je papa imenovanjem dr. Vučića odlučio, da Rieka i nadalje ostaje pod senjskim biskupijom.

Izbori u Sinju svršili su bez borbe u potpunom redu. Izabrano je svih 36 vječniča više obćinske oporbe. Tu ima pristaša Hrvatske stranke i pravaške. Iz varoši ih ima 11, a drugi su iz okolice. Načelnika čast biti će povjerenja gosp. Joši Vrdoljaka.

Plaćanje školarine. Izšla je naredba ministra za bogoštovlje i nastavu od 22. lipnja 1909., kojom se određuje, da se počam od 1. rujna o. g. školarine u državnim srednjim školama ne plaćaju više upotrebom školarinskih maraka, nego poštarske štendonice.

Novo knjige. Program c. k. graditeljske, zanatlijske i umjetničke škole u Spljtu za školsku godinu 1908.—09. jest sljedeći sa navedenim tečajevi: a) Muški dio: I. Graditeljske, zanatlijske i umjetničke tečajevе za: 1. zidare, klesare i tesare, bojadisare soba i dekorativne slikare (novi tečaj); 2. kovac-bravare (novi tečaj); 3. brodograditelje; — II. Majstorsku školu za gradjevno i pokustveno drvodjelstvo (novi tečaj); — III. Strukovnu radionicu za drvodjelstvo i tokarstvo (novi tečaj); — IV. Strukovnu radionicu za kiparsku drvorezbu (novi tečaj); — V. Javnu dvoranu risanja za šegrite, radnike i obrtnike. — VI. Javnu dvoranu risanja za modelovanje i figuralnu plastiku; — VII. Javnu dvoranu risanja za tečaj učenika: 1. pučkih škola; 2. srednjih škola; — VIII. Obću strukovnu školu usavršenja za šegrite gradjevinih obrta; 2. strukovnu školu usavršenja za šegrite drvodjeljskih obrta; 3. strukovnu školu usavršenja za šegrite kovinarskih obrta; — b) Ženski dio: IX. Obrtničku žensku školu za pravljenje odjela; — X. Obrtničku žensku školu za šivanje rublja; — XI. Javnu dvoranu risanja za ženske: 1. sedmični tečaj; 2. nedjeljni tečaj; — XII. Javnu dvoranu modelovanja za ženske; — XIII. Opću strukovnu školu usavršenja za ženske; — XIV. Strukovnu školu usavršenja za šegrite krojačkoga obrta (novi tečaj); — XV. Čipkarski tečaj; — XVI. Tečaj za narodno vezivo; c) Posebni odio: XVII. Odio za specijalne tečajevе; 1. tečaj za klesarstvo; — XIX. Odio za promicanje obrta i zadrugarstva. Koncem godine bilo je u zavodu 631 učenik.

Iz hrvatskih zemalja.

Desetogodišnjica „Hrvatskog Sokola“ u Šibeniku. Zagrebačke „Novosti“ i „Hrvatska“ pišu: Dne 29. o. m. slavi i Krešimirov grad desetogodišnjicu osnutka „Hrvatskoga Sokola“. Drugdje ovakovoj slavi ne polaže se osobita važnost, ali za Šibenik ovo razdoblje znači deset godina borbe, rada i napredka, a sve u misli sokolskoj za Hrvatsku. Sokolstvo presadilo se u Dalmaciju pred 16 godina, ali razmahalo se tek nakon osnutka „Sokola“ u Šibeniku, koji je sada sielo Krešimirove sokolske

župe. Ova župa ima jedno osam sokolskih društava, a starješina je dr. Ivo Krstelj, načelnik Šibenika. — Ovoj sokolskoj svečanosti sudjelovat će sva društva sokolske Krešimirove župe i više sokolskih društava. — Program je ovaj: dne 28. kolovoza u večer bakljada uz svirku „Šibenske glazbe“; 29. kolovoza u jutro budnica, zatim doček gostiju i obhod gradom sa glazbama, pokusne vježbe, zajednički objed; popodne javna vježba; na večer obhod gradom sa glazbama i odlazak gostiju. Sva sokolska društva izvan Krešimirove župe, koja odluču sudjelovati svečanosti i javnoj vježbi, neka se prijave do 15. kolovoza, naznačiv broj članova, koji će doći, posebno pak broj vježbača i broj onih koji će biti na skupnom objedu. O ovoj proslavi pišu simpatično sve naše novine, izuzam dakako novina Pakaja.

Ravnateljstvo družbe sv. Ćirila i Metodaja za Istru primilo je nadalje sljedeće prinose: Društvo „Narodnjak“ Jušići prihod za bave K 52. Hrv. Sokol Driš sabranih za nar. blagdan K 232.42. — Uprava „Naših Pravica“ Varaždin K 44. — Potrošarinsko društvo kotara Volosko sabranih međusobno za nar. blagdan K 311.60. — G. Ivah predšj. poštarsinog društva K 10. — G. Fran Stilić i Bjelovaru sakupljenih među prijatelji K 11.60. — G. dr. Dragutin Petrić Bošnjaci K 50. — Hrv. Sokol u Sinju K 250. — Hrv. pjev. društvo „Lipa“ u Oseku čist prihod koncerta držanog 11/7. 1909. u slavu 100 god. Ljudevita Gaja K 101.28. — G. Josip Fran Opatija K 20. — Prihod izložbe ručnih radnja škole u Voloskom K 10.50. — G. Duffek Henrik Brod na Savi sakupljenih prigodom nar. blagdana K 188.40. — G. F. Katarinić Nerezine sabr. za nar. blagdan K 19. — Obćinsko upraviteljstvo Kotor podpora za g. 1909. K 40. — G. Stjepan Car izruča sabranih u Škrabici u gostioni P. Opatiji K 32.23. — G. Glaser A. Sisak, ubranih od g. Frischa kao izgubljenog oklada K 10. — G. Nikola pl. Košćec ljekarnik Našice sabranih za nar. blagdan K 70. — Gradsko poglavarstvo u Koprivnici u ime podpore K 200. — G. Ćulinović Ivan Dugoselo sabranih za nar. blagdan K 102.80. — G. dr. M. Lončerek Varaždinske Toplice za nar. blagdan K 77.77. — G. Erminije Feranda Knin, sakupljenih za nar. blagdan K 91. — G. Valentin Pavao Cres sakuplj. 2.80. — G. Car Viktor Emin Opatija izruča darovanih po gdjici, Mariji Pinterović K 10. — G. dr. Josip Fucha iz Mitrovice izruča sabranih za nar. blagdan K 16. — Abiturijenti c. k. realke u Spljtu sakuplj. prinose za nar. bl. K 2752. — Abiturijenti c. k. realke K 360. — G. Tripo Luković Kotor, K 14. — Gdja. Helena Fuch, supr. odj. iz Mitrovice izruča sabranih K 34.20. — Pbc. poglavarstvo Delnice podpora K 25. — G. Vinko Milić Spljet dar. K 5. — G. dr. P. Mandić u Varaždinu sakupljenih po v. g. J. Čveku župnika K 18. — G. Longhino Fr., rav. tvornice Gavrilović u Petrinji za nar. bl. K 430. — Veselo društvo u Matuljah skupilo u ozbiljnu svrhu K 100. — G. dr. Janežić dar. K 2. — G. dr. I. Marković, kr. kot. liečnik Gospić sakuplj. K 8. — Hrv. Sokol u Novogradski sabr. za nar. blagdan K 52.40. — G. dr. Ilijanić Pregrada za nar. blagdan K 216. — Hrv. štendonu u Sunji za nar. blagdan K 62.64. — G. Fran Matejčić Trst za nar. blagdan K 20. — Gdja. Ljubica Puhalo Brlog, darovanih po g. Arnoštu Grundu čl. hrv. zem. kazališta K 5. — Obć. poglavarstvo Sušak K 200. — G. Stipković Antun Blato na Korčuli sakuplj. za nar. blagdan K 105.20. — G. Ivan Jilk u Koprivnici šalje čist prihod svečanosti u proslavu uspomene Lj. Gaja 18/7. 1909. K 510. — Jadranska banka u Trstu prihodi, zgica za 1-vo polugod. 1909. K 9790.76. — G. dr. Lozovina u Spljtu sabr. za nar. blagdan K 60. — G. Viktor Car Emin Opatija izruča

sabranih na parobrodu prigodom izleta Raš K 42.16. — Hrv. Sklad Postira za nar. blagdan K 50. — Hrv. p. družstvo „Danica“ u Sisku sabr. prigodom proslave 30 god. člana Miroslava Samboleka K 12. — G. Kučić Juraj u Bakru šalje sakupljenih za nar. blagdan: od Sokola u Fuzinama K 245; od Sokola u Belgradu K 51 i od Sokola u Bribiru K 180.88. — Hrv. Sokol na Sušaku čist prihodi zabave priređene dne 4/7. 1909. K 4115.86. — Obćina Kastav šalje pokusne tiskare Tomičić i dr. u Opatiji za tisak spomen knjige prof. Vjek. Spiničića K 100. — Ista šalje pripisanih od g. Jos. Ivančić iz Pule kao višak za spomen knjigu prof. Spiničića K 3. — G. Stjepan pl. Platzer Varaždin sabranih po gdj. Franjici ud. Goger na dan vjenčanja njezine kćerke Ljubice sa g. Jos. Kosolom K 16.20. — „Mali diletanti“ u Sv. Ivanu Žabno K 1280. — Obćina Dubrovnik u ime podpore K 100. — G. Benedikt Marčelja Silčić dar. za nar. bl. K 5. — Rikard Katalinić Jeretov u Zadru šalje sakuplj. za nar. blagdan K 968.22. Živjeli plemeniti darovatelji! Napried za našu družbu!

A. G. Matoš ostavio frankovce. Hrvatski književnik gosp. A. G. Matoš izstupio je iz Frankove stranke. U „Hrvatskoj Slobodi“ počeo je da iznosi, zašto je ostavio dra. Josipa Franka. Matoš sprema se da izdaje novi književni list, oko kojega će se okupiti naši književnici bez razlike književne struje i političkog pravca. Našu će javnost izkreno obradovati viest, da će gosp. Matoš sve svoje vamredne umne sile posvetiti književnom radu. Bilo sretno!

Zadarski Hrvati u Opatiji. Dne 8. o. m. Opatija je slavila hrvatsko slavlje. Mjesto je bilo okićeno hrvatskim zastavama. Lječilišna komisija bila je dala podići stupove i izvesti zastave. Opatijski ml. okićen sa 6 velikih trobojka. Na mu je dočekao goste „Sokol“, pjevačko društvo „Lovor“, glazba, mjestni odličnici sa načelnikom drom. Stangerom na čelu, nedogledno mnoštvo rodoljubna obćinstva iz mjesta i okolice i mnogo osobito kupališnih gostiju. „Četina“ se pokazala iza 11 sati. Pozdravilo ju je gruvanje muzaka, svirka glazbe, a kad se je parobrod primakao, tisuće svietla s mora i s kopna intoniralo hrvatsku himnu. „Četina“ je na krmi bila okićena hrvatskim, a na provi, u znak bratstva, sa srbskom zastavom. Gostove je pozdravio načelnik dr. Stanger, a odvratio je Perović predsjednik zadarskog „Hrv. akademskog kluba“, koji je priredio izlet. Izletnika je bilo oko dvie stotine. Kleianjem Hrvatskoj, Istri, Dalmaciji, slozi Srba i Hrvata, uputila se impozantna povorka do „Zore“, iza objeda obišli su izletnici krasno mjesto i okolice. Oko 6. sati bio je komers u vrtu „Zore“, gdje je glazba priredila u čast gostova koncert. Zabava je u najljepšoj ugodnosti protekla do 9.30 sati na večer, kad su izletnici praćeni ogromnim mnoštvom uz klicanje, svirku i paljenje bengala odpuvali u Zadar.

Klemenova okružnica. Poznato je, da je zagrebački učitelj Ivo Klemen razaslao na učitelje okružnicu, kojom ih poziva, neka molbu za premještenje podnesu na njega uz pripolaganje neke stanovite svote, pa će mu onda on izposlovati premještenje. Službeni list donosi tim povodom sljedeću viest: Klemenova iztraga. Kako doznajemo s nadležne strane, odredila je kr. zem. vlada proti Ivi Klemenu gradskom pučkom učitelju u Zagrebu, karnostnu izragu. Evo slavsorbi su tog plemenitog čovjeka, koji je imao rekonesioniran zavod za namještenje i premještenje, uništili. Nadajmo se, da će g. Čuvaj strogo kazniti i postaviti ga negdje za školskog nadzornika, jer inače bi zbilja neko mislio, da ima nešto između baruna Raucha i dra. Franka. Samo neka g. Klemen ne zaboravi vratiti poštarinu i stranačke prinose učiteljima, kojih su nade sad pale u vodu.

Českov:

Na šetnji.

I sunce se umorilo umarati, pa će na počinak.
Starac izašao pred kuću s novinama, a služe mu za mahal: Čela mu se lašti, a siedi brzi zadovoljno smieše.
I smijeh je kao i zijehanje — priljepčiva bolest. I ja ga pozdravim smiešeć se.
— E, bilo je i vaše; a ni sada nieste na se, ako se može svietu da vjeruje.
Smieħ mu ovalži oči, a oko njih pojave se zrakasti nabori.
Ne vjerujte, ne vjerujte, ostario sam... A u mladosti dakako da sam, i ja učinio svuju, reče tarući ruke i gledajući s nasladom u prošlost.
Da ga ne ozlovljio, promienim razgovor.
— A što dobra čitate?

— Ništa dobra ni liepa, sviet se promienio — novi sviet.
— Možda nije gori, primjetim, ali gori.
— Gori, gori, sto puta gori! I mi smo živjeli — i kako! ali smo bili drukčiji... Slušajte! Kažem vam, i ja sam bio mlad... a zdravlje mi je bilo drago nadavse. I čitao sam Mantegazzu. I jako su mi se sviđale njegove raduje. Ali kad se je počeo pačati u neke stvari, što za nj niեսu — daleko od mene! Pa što će time postignuti? Da će ga Bog — ima biti jedan Bog! — kazniti. A nije li mu bolje mirovat? Kako mogu ljudima neke stvari i pasti na pamet?!... Ja znam, što zapovieda Bog i crkva — i to mi je dosta, to je sva moja mudrost. I tako sam miran... A svi smo griješnici, ali Bog je dobar, pa će oprostiti, kad se u nj ne dira...
— Imate pravo! — Pozdravim ga i odem napried, dok je on sa svom ponnjom kuckao i otvarao burmuticu, da šmrkne.

Na dan blagoslova zastave Hrvatskog Sokola u Žetini, dne 8. kolovoza 1909.

Divskom snagom, miljeniče roda, Bistrim umom, čeličnim značenjem Napred kroči, nek sveta sloboda Vaj ublaži domovnim vapajem!
A današnja veelebna ti zgoda Iznajmskijem cielog sela sljajem Domovini, dođo jamstvo poda Pravu stazu mladim narastajem.
Žarkom iskrom tvojih čilih grudi Sve razpali širom domovine, Mlake srca na osvetu budi;
Pod zastavu nek se kupe ljudi, Sunce pravde nad Hrvatskom sine Bojca zora patniku zarudi.

Stanko Bribirski.

Za g. Matošem — g. E. Pancer, mladost, ona najidealnija i najplemenitija, počela je ostavljati frankovštinu. To je veoma utješljiv znak, a bilo bi zlo za budućnost Hrvatske i sramota za hrvatski narod, kad nebi otpadanje mladosti od frankovštine bilo brojnije, jer ako ikom, to zaista nesebičnoj, oduševljenoj, žarkoj mladosti nema mjesta u stranci korupcionaša, štrebera, denuncijanata, vlastodržačkih sluga i špekulanata! Zato je li čudo, da se za primjerom g. A. G. Matoša poveo i mlad, poletni Eugen Pancer, jedan od najinteligentnijih članova starčevićanske trgovačke mladosti, tako rekuc motor i duša čitavoga njezina javnoga izstupanja. G. Pancer je poznat kao vrstan deklamator, pjesnik, sastavljač sa ljuvlihv stvari, pa je svojim lepiim sposobnostima dosta popularizovao frankovštinu. Sada i sam uviđa, da nije pravo radiko, a oprašta se od frankovštine načinom, kako njegovoj pjesničkoj duši najbolje dolikuje — pjesmom, što ju priobčila „Hrv. Sloboda“.

Frankovci i istarska družba. Poznato je, da dra. Franka peče ona istina, koju je o njemu iznio nar. zast. prof. Špinčić u carevinskom vieću, pa sada nastoji, da nekako prisili vriednoga Špinčića na uzmak ili opoziv. Da sjutra izmogne reći, da on ne radi protiv družbe sv. Ćirila i Metoda, poslao je u vatru urednika gospićkog „Hrvata“ popa Stipu Vučića, koji u posljednjem broju tog lista veli, da ne treba dati ni filira za družbu, pa još pozivlje sve hrvatske listove, štogod imadu kod svojih upravnih ili blagajničkih kasa novca skupljenoga za istarsku družbu, neka ne šalju družbi u Opafiju, dok god družba ne opozove Špinčićeve rieči protiv Franka!! Dakle neka družba i hrvatstvo u Istri trpi za to, što je prof. Špinčić iznio u austrijskom parlamentu istinu o dru. Franku! To je zaista patriotska logika!

Pokret kod Ungaro-Croate. Među riečkim strojarima Ungaro-Croate opaža se veliki pokret. Strojari se priete štrajkom, ako se ne udovolji njihovim zahtjevima.

Hrvatske radničke organizacije u Bosni. Na 15. o. mj. bit će u Sarajevu sastanak hrvatskih radničkih organizacija iz Bosne i Hercegovine, koje će stupiti u centralni savez.

Hrvatskom Sokolstvu! Dogotio sam književno djelo pod naslovom: „Sokolstvo“, koje sam razdielio u dva diela. Prvi dio nosit će naslov: „Sokolska tjelovježba“, a drugi: „Sokolska organizacija“. U prvom dielu (strukovnom) bit će zastupane sve one vježbe, koje gojimo u sokolskim društvima u okviru dra. Miroslava Tyrša, utemeljitelja češkog Sokolstva i češke društvene tjelovježbe. U drugom dielu (odgojnom) bit će nanižana gradnja organizatorne i administrativne naravi. Ovom radnjom, koja je obćenito sokolske naravi, moći će se poslužiti svi članovi sokolskog društva, bez razlike kategorije, a pogotovo članovi sokolskih prednjačkih zborova i upravnih odbora, koje posljednje naročito upozorujem na drugi dio. Prvim dielom dobro će se poslužiti i učitelji tjelovježbe bilo kojih škola. Da djelo laglje izdam s obzirom na ogromne tiskarska troškove, koji će ponarasti i usljed mnogobrojnih slika, a osim toga da svakomu omogućim i laglju nabavu, odlučih se izdati ga u svezima kao nastavak „Sokolske knjižnice“ što ju izdaje „Hrvatski Sokolski Savez“. Cienu ustanovit ću kod svakog svezka napose, već prama obsegu, ali čim nižu, tako da ni jedan svezak ne će biti skuplji od 1 kruna. Prvi svezak (prvog diela) nalazi se u štampi, te će izaći za koji dan sa sliedećim sadržajem: 1. Iz povjesti gimnastike. 2. O sustavima tjelovježbe. 3. Sustav dra. M. Tyrša. 4. Stupanje, trčanje. 5. Proste vježbe; a) teorija s potankim tumačenjem, b) kako se izvadjaju; c) kombiniraju, d) poduča-

Na obali ne dopire do mene ni vika ni vrištanje baba.

A i bila bi grjehota, da mi uznemiruju krasnu večernju sanjlivu tišinu. Mirno more kao da te pozivlje u svoj hladni zagrljaj.

Onamo podalje stoji mlada gospodja s kćerkom od četiri pet godina i gleda u more. Je li se i njoj prohtjelo njegova zagrljaja, da se razhladi?

Kad sam im se približio, razumio sam, da čeka muža, koji je u ladji bio negdje pošao s prijateljima.

A mala je najbolje to potvrdila kad je rekla:

— Mamo, jesi li spravila limunadu? ta znaš, da će tata doći pijan.

Mlada majka samo stisne ruku djetetu i zagleda se u jednu crnu tačku na moru.

A mirno more već je primilo u svoj hladni zagrljaj žarko sunce, da se od žestine iztroši.

vaju. 6. O razmaku, da se omogući izvajdanje prostih vježba. Svezak obisat će 7 araka sa 30 slika, a stajati će 1 krunu. Format: Sokolske knjižnice. Naručuje se kod podpisnog pouzeteim ili uz napried poslani novac. Tko naručit pet primjeraka, dobiva šest besplatno. Naručbe primaju i sve zagrebačke knjižare. Molim hrvatsko Sokolstvo i učiteljstvo, da ovo moje nastojanje podupru čim izdašnjim naručbom i tako požure nastavak ove potrebne sokolske i školske edicije. — Dragutin Šulce, vodja „Hrv. Sokolskog Saveza“.

Stanje usjeva u Bosni i Hercegovini. Po službenim izvještajima bosanske vlade, stanje usjeva u Bosni i Hercegovini stajalo je mjeseca srpnja o. g. ovako: Vrieme je bilo za razvijanje usjeva u obće povoljno. Sazrijevanje se oteže. Izgledi za žetvu su po čitavoj zemlji dobri i ovogodišnja žetva će daleko biti bolja od lanske. U sjevernoj Bosni i Hercegovini kositba je otpočela, a u srednjim predjelima tek što nije otpočela. Repica je malo sijana, u donesla je dobru žetvu. Kukuruz stoji dobro. Krumpir liepo cvjeta, i dosta ga je posijano. Šećerna repa razvija se vrlo dobro. Voće je dobro poniao, a i stanje vinograda u Hercegovini je vrlo povoljnog izgleda.

Iz grada i okolice.

Za proslavu desetgodišnjice našeg „Hrvatskog Sokola“ stižu nam vijesti, da se mnoga bratska sokolska društva spravljaju sudjelovati slavi, a društva pak pripadajuća Krešimirovoj župi da najprijeznije prionuše na vježbanja naznačena u rasporedu za javnu vježbu. Medjutim svi odbori marljivo rade, a zanimanje za ovu sokolsku svečanost danomice se to više raste, što je najljepši dokaz, kako se je Sokol divno priljubio srcu našeg gradjanstva, a osobito naše mladosti.

Obćinsko vieće šibensko sazvano je za dan 22. t. m. (nedjelja).

Viest o odobrenju realke u Šibeniku proširena odmah u gradjanstvu sa sredstvom javne obznane sa strane naše obćine, pozdravljena je od cjelokupnog gradjanstva s izvanrednim uzhitom. Naša obćina kao tumač tog uzhitia i zadovoljstva odposlala je odmah jučer u jutro toplu brojjavnu zahvalu Njegovu Veličanstvu u Iši, kao što i pokrajinskom sokolskom vieću, preporučivši mu, da sve još potrebite mjere za otvor prvoga razreda realke budu preuzete pospješno, tako da pouka započne zbilja u naznačeno vrieme t. j. početkom nastajne školske godine 1909/10. Preporučila je suviše i provedenje zatraženog preustrojtva gradjanske mjestne muške škole u žensku.

Sajam u Vrpolju. Sutra, na veliku Gospu sajam je i pazar u Vrpolju. Tu se sjati mnoštvo svijeta iz bliza i s daleka što za zavjet što za namicanje blaga. Svi su sajmovi opali, samo se još ovaj prilicno uzdrži, a bio bi puno bolji, da je oko crkve hladovine.

Povećanje broja šegrtia u pom. arsenalu u Puli. Ove godine namjerava se povećati broj šegrtia za brodogradnju pomorskog arsenala u Puli. Zanimanici mogu dobiti potrebite naputke o uvjetima primanja kroz uredovne satove na mjestnom kotarskom Poglavarstvu. Molbe o primanju mogu se izuzetno ove godine prikazati od 15. rujna o. g. c. i k. zapovjedništva pomorskog arsenala u Puli.

Iz Raslina javljaju, da im sad tamo obćina uređuje gusjerneru „Pećinu“ na način, da će bit svakome laku obiskrbljivat se vodom, dok je od sada to bilo skopćano ne samo s poteškoćom, već i s pravom pogibelji.

Nova zadruga. Na veliku Gospu, biti će držana u Murteru obća skupština za ustanovu „obrtno-potrošne zadruge“, te izbor nove uprave. Pozvan, prisustvovati će i revizor naš sugradjanin g. Vinko Belamarić.

„Priručnik za ribara.“ Pod ovim naslovom izlazila je u podlistku našeg lista veoma zanimjiva ručna radnja g. Vinka Belamarića, znanstvenog člana mjestne ribarske komisije u Šibeniku. Pošto je ista pobudila obće zanimanje i sa više strana bila je piscu iztaknuta želja da ju pretiska, on je to učinio. Knjiga obisže 154 strane, razdieljena je u 22 poglavljia. Dobiva se kod pisca u Šibeniku. Broširana stoji 1 K, a tvrdo uzvezana 1-60 K. Preporučamo našim ribarima, da se ovom veoma liepom knjigom koriste, te ju nabave, oni koji mogu, da razpolazu jednom krunom, kao i zadrugama da ju podiele među svoje članove. Knjiga je napisana uprav za naše prilike, te se nadamo da će g. pisac naći barem zadovoljštinu i susretljivost kod onih, koji su pozvani da u narod šire zdravu gospodarsku pouku.

Razpačavanje poš. doznačnica obavlja u Šibeniku jedan jedini listonoša. Može li jedan sam tom poslu odoljeti? Svet, koji vidi, kolikim li doznačnicama izlazi naprčen iz ureda taj čovjek, sneblva se, kako se u obće može

zahtjevati toliko brige, odgovornosti, i truda od jedne cigle osobe. Zašto ne podielit taj veliki i težki posao barem medj dvojicu? To bi bilo ne samo pravdedno, već i na uhar samom točnom opremanju doznačnica. Al da, za naš poštarski ured u Zadru kao da i ne znađa, ili su pak sasvim gluhii na opravdane primjetbe, koje se već davno iznose. Još jednom velimo: skrajno je vrieme, da se poštarskom uredu u Šibeniku posveti veća pažnja i da se u njemu služba urdi prama potrebama grada ljudski, pristojno i pravdedno.

Molimo da se uvaži. U članku „Neke refleksije pri osnovanju jedne brodograditeljne zadruge“ tiskanom u zadnjem broju našeg lista, nehotice podkrala su se pri prelamanju sloga, mnoge pogriješke i tim izkvario smisao na mnogo mjesta, što molimo da g. čitatelji uvažje. Takodjer izostalo je, da su u upravu ove korisne udruge birani: Predsjednik Ivan Filipi Markov, zamjenik mu Ivan Uroda Pelegrinov, a viećnici: Šipe Uroda p. Šime, Jakov Uroda p. Ante i Šime Uroda Pelegrinov. U nadzorni odbor birani su: Uroda Pelegrin p. Šime, Paško Filipi p. Marka i Benjamin Uroda p. Šime. Ovi su ljudi svi brodograditelji, a njihov dosadašnji rad i njihovo poštenje, jamče nam za dobar uspjeh i procvat ove ustanove, kojoj želimo svaku sreću. Cvala i napredovala.

„Dalmata“ se dao u buncanje. Htio bi na svaki način opravdati barbarstvo svojih miljenika, koji već zaglušje svakoga izticanjem svoje kulture. Mi mu taj jalov trud ne kvarimo, ali neka zna i on i svi, za koje on govori, da je već mjera prevršila, pa nek pazi dobro na prvu novu posljeduju njegovu držanja i dražkanja. Još Hrvat nije pokazao djelom, da je on izključiv gospodar u ovoj hrvatskoj zemlji, al kad se na to odvaži, — a tomu je već vrieme, — onda će to pokazati na način, da će proć volja svakoga njegova protivnika ikad više taknuti u njegove svete domovinske i ine osjećaje. „Dalmata“ ima obraza spominjati „Mozambana“. Bolje da štiti. I onda je u Šibeniku Hrvat planuo, jer se talijanska kultura izkazala u provokacijama, kojih bi se stidio i najgori divljak. Nek ne tiče dakle u stare rane, jer bi danas nove mogle biti daleko teže.

Iz kamene dobe našlo se je tri sjekire i četiri noža na Velimu skradinske obćine u blizini drevnih dvora fratra Babića. Tri noža dospjela su za kremen kuburom; tri sjekire i jedan nožič nabavio je P. Roca iz Vodica, koji će ih svo je prilika ustupiti zagrebačkom muzeju, ko što je ottag godina ptenastak kamenih predmeta našastih u Ražancu.

Vatra. U prošli četvrtak na sat po podne porodila se je vatra u kući Krste Zlatovića u Varošu. Blizje komšije doletješe i pogasiše vatru, koja je bila zahvatila veći dio pokućstva. Šteta je znatna, a osobito na pokućstvu i robi, jer u nestašici vode, morali su gasiti vatru sa tangom iz bližnjeg skladišta.

Razne vijesti.

Tršćanski načelnik. Na 10. o. mj. se je obdržavala konstituirajuća sjednica municipija. Načelnikom je izabran dr. Alfons Valerio prvim predsjednikom dr. Hektor Richetti, drugim dr. H. Danrant.

Španjolska i Maroko. U Barceloni se mir nije posvema ustalo. Nastao je radnički spor, jer vlastinici tvornica neče da svojim namještencima izplate dnevnice za one dane, što ih nije bilo u poslu. Republikanci i anarhiste okorišćuju se položajem i traže, da se puste na slobodu uapšenici u Avraji Montjochio i zaista oblasti ih svaki dan puštaju po nekoliko. Bojati se generalnog štrajka. Radnici već nemiruju i sažgaše dvje tvornice. Vatrogasci, koji dođoše tamo sa štrajčkama, dočekani su hitcima iz pušaka. Uapšeno je mnogo osoba. U sukobu sa butnovnicima padoše tri radnika mrtva i 3 ih je ranjeno. Zaplijenjeno je na 1000 butnovnih brošura i obustavljeno izdavanje četiriju listova. Generalni kapetan razpolaze sada sa 14.000 vojnika, t. j. 12.000 više nego ih je imao u dobe revolte. Kaže se, da je onda karlistička stranka bila ponudila 500 ljudi proti butnovnicima, ali da je generalni kapetan ponudu odbio. U tvrdji Montjochio medjutim držalo se ratno vieće i odlučeno je, da se do 700 uapšenika odsudi ne na smrt, nego na zatvor. Svi će barcelonski urednici novina, osim dvojice biti pozvani pred sudca iztžitelja i biti će pozvani na odgovornost, što su za vrieme revolte, unatoč zabrani, objelodanjivali viest iz Melille. Medjutim potvrđuje se viest, da će Španjolska zatražiti od maročkog sultana Mulej Hafida ratnu odštetu i da će u tu svrhu početi zauzimati Tetuan i obilježiti uvalu. Rek bi da će to Španjolcima počti težko za rukom, jer se onamošnji brđani protive španjolskom gospodstvu, Nu diplomatski krugovi drže, da će se Španjolska odvažiti na ovaj korak, pošto bi borba u ovom

kraju bila mnogo povoljnija, nego li u divljem Rifu, gdje s druge strane ne ima nikakove svrhe. Obći je dojam, da će rat biti dug, jer će biti nemoguće zapodjeti odlučnu bitku, dok se Mauri budu držali svoje taktike malih noćnih napadaja. O kakvom prodiranju u unutarnjost Rifa ne može se ni govoriti, jer je nepoznat i veoma pogibeljan. Putevi, koji iz Melille vode uz obalu, zaštićeni su obkopolima i vrećama punim zemlje, tako da su prolaznici zaštićeni od neprijateljskih hitaca. Po danu španjolske baterije neprestano bombardiraju maurske pozicije, nanašajući im velikih gutabika. Medju utorodjenicima ubivenim pred Melillom je i nekoliko „kaida“ iz okoline.

Golemo pronevjerjenje na ugarskoj pošti. Na pošti u Szabszebusu u Ugarskoj odkrili su ovih dana velike zloropabe, koje su ondje već više godina izvajdane. Ustanovilo se, da su kod tog ureda nestajali listovi sa papirnatim dolarima iz Amerike, koje su izseljenici slali svojim obiteljima. Te dolare je krad jevan listonoša. Drugi pak poštanski namještenik prodavao i slao je jednoj gospodji koja boravi u Budimpešti pisma, koje je njezin sin pisao nekoj dami u Szaszebusu. Konačno je nestao i jedan novčani list sa 50000 kruna. Povala se stroga iztraga.

Njemački napadaji na Čehe se nastavljaju. I u ponedjeljak su se nastavile demonstracije njemačkih nacionalaca proti bečkim Češima. Taj dan takodjer su Češi imali — ovaj put u predgrađu Hernalis — skupštinu društva „Komensky“. Oko 5000 Njemaca došlo je, da je omete. Nastala je tučnjava sa stražom, pri čem su jedan policijni komisar i jedan stražar teško ranjeni. Svi prozori na prostorijama društva „Komensky“ su razbijeni, a i pucalo se u te prostorije.

Zapriečena demonstracija. U prošli utorkad pred večer skupilo se u Beču pred uredništvom lista „Reichspost“ po prilici do 400 pangermana, te su tamo psikanjem, zviždanjem i vikanjem proti kršćanskim socijalima demonstrirali. Iza toga htjedose i pred gradsku vijećnicu otići, da tamo proti Luegeru i kršćanskim socijalima demonstriraju no redarstvo ih je sustavilo i rastjeralo.

Ljetne opasnosti po dojenče. Veliki procenat smrtnih slučajeva kod dojenčeta odpada na ljetne bolesti. Najopasniji između ovih je proliev, katar u cievima, kojemu diete za malo dana podlegne. Katar u cievima dobiva se osobito od bakterija, koje se nalaze u kravljem mlieku, ove se kod ljetne temperature vanredno brzo umnožavaju u mlieku i uzkoravaju zasirenje. Mlieko kravlje nije samo onda opasno za diete, kada pokazuje očite promjene i mora se stoga odustati od hranjenja dojenčeta u toploj dobi. Jedini podesni oblik, u kojem se dojenčetu za vrieme toplog doba godine može dati mlieko, jest, ako mu se daje sa neutralizovanim, hranivim i lako probavljivim sadržinama, što jedino predstavlja Nestle-ovo brašno za djecu već dobro poznato i vanredno bogato mliekom.

Najveći podmorski brod na svijetu. Javljaju iz Pariza: U Cherbourgu imao je biti pušten ovih dana najveći podmorski brod „Archimedes“, koji je konstruiran po modelu inženjera Laubeuf-a. Vele, da je to najveći podmorski brod na svijetu.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

Hrvati i Hrvatice!
Pomozite Družbu
Sv. Ćirila i Metoda

Obavjest.

Čast mi je javiti, da koncem lipnja prenosim moj „Hotel Krka“ s restauracijom u kuću Unič, isto na obali, povrh kavane „Miramar“.

Preporučujem se svim mojim cijenjenim gostima i prijateljima i za u budućje, uvjeravajuć ih, da ću svojiski nastojati, da budu uvijek i posve zadovoljni.

Šibenik, 14. svibnja 1909.

Frane Crljenko,
hotelier.

Najboljom

trajnošću odlikuju se četvorine za peći glaso- vite tvornice Mitscherling u Saskoj, jer nad- mašuju sasvim svaku drugu vrst opeka i jer su najradje traženi od svih pekara pod imenom:

„Četvorine Chamotte“

po K 1-10 komad s protegama 28/ 28/5 cm. Ove četvorine podavaju kruhu i dvopeku redovitu vrućinu, te ga ni najmanje ne prigore; uslov, s kojega su najbolje peći na glasu. — Ne pucaju ni pri najnapliem grijanju ili ohladjenju. — Traju po prilici tri godine makar uz neprestajnu radnju. Izkjučivo skladište za Dalmaciju: 15—25

Tvrđka Faust Juchlostri — Šibenik.

Sasvim badava svakomu

ura sa lancem

Da našu tvrdku kao i naše nove žepne ure za gospodu i gospodje objavimo, raz- šiljemo svakomu uz pripisanu K 1— za troškove (takodjer u poštanskim mar- kama) krasnu uru sa lancem i naš ilustro- vani cijenik.

Pišite odmah na tvrdku: **HEINRICH WEISS,** Beč 99. Poštanski pretinac. 16—26

Po sebi funkcionirajući namještaji za podizanje vode iz dubokih vrela gradi: najveća slavenska firma u monarhiji **Antun Kunz** c. k. dvorski dobavljač (Herzica, Morava), cijenik badava i franke.

STECKENPFERD -- od Ilijanova mlieka SAPUN

najblazi sapun za kožu koja i proti sunčanim pjegama.

Dobiva se svugdje.

Restauracia „Sidru“

prvog reda ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Čast mi je obznaniti cijeneno občinstvo, da se u mojem lo- kalu toče izabrana vina, kao: dalmatinsko, istrijansko, bijelo, desert, refosco i t. d., te dobro poznato pivo Sarajevsko. ---

Kuhinja je domaća prve vrsti, koja je obiskrbljena u svako doba toplim i mrlzim jelom. ---

Objed I. reda K 1; II. reda 72 fil. Naznačiti mi je osobito, da se moja jela priugotavljaju samo sa naravnom masti.

Preporučuje se veleslužovanjem Strika Antun.

30—52

Restauracia „Sidru“

prvog reda ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA - PODRUŽNICA - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskom- putuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohra- njuje i upravlja vriednine. Devize se preuzimlju najkulantnije. Iz- plate na svim mjestima tu i ino- zemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

DIONIČKA GLAVNICA K 1,000.000

Pričuvena zaklada i pritičci K 150.000.

Centralna Dubrovnik --- --- ---
--- Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbljuje zajmove uz amorti- zaciju kotarima, občinama i jav- nim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, va- lute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod ždriebanja. Re- vizija srečaka i vriednostnih pa- pira besplatno. Unovčenje ku- pona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

ŠIRITE „HRVATSKU RIEČ“!

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU. UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislavićeva ulica br. 2. ---
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom obćine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sliedeće vrsti osiguranja

I. Na ljudski život:

1. a) osiguranja glavnicu za slučaj doživlja i smrti;
b) osiguranje miraza;
c) osiguranja životnih rentu.
2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojuna sa i bez liećničke pregledbe.
3. Pućka osiguranja na male glavnicu bez liećničke pregledbe.

II. Protiv štete od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
2. Osiguranja pokretnina (pokućstva, dućanske robe, gospo- darskih strojeva, blaga i t. d.).
3. Osiguranja poljskih plodina (zita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploća protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odjelima iznosi: . . . . . K 1,410.816.28
Od toga jamćevne zaklade: . . . . . K 1,000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: . . . . . K 820.000.00
Izplaćene odštete: . . . . . K 2,619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obaviesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatiae“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Po Sud br. 356. ---

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE. 52—52

Hrvatska tiskara u Šibeniku

preporučuje svoje bogato obnovljeno skla- dište tiskanica za obćine i župne urede. Naručbine se obavljaju brzo i taćno a cene su vrlo umjerene.

Najmodernije posjetnice i vjenćane karte uz vrlo umjerene cene izradjuje

Hrvatska tiskara u Šibeniku.

Prva hrv. tvornica voštanih sveća Vlad. Kulića u Šibeniku.